

ז.ה.ל.צ.י.ב.

מאמרים מתורת

מרן הבני יששכר זי"ע

וממשיכי דרכו

בענין:

'הכנה לתפילה ע"י טהרה במקוה'

ט"ו מרחשון תשע"ז

ירושלים עיה"ק תובב"א

לזכות
הילד ישראל חיים בן חנה
לרפו"ש בתשח"י

ולעילוי נשמת
מרת אידל פעסיל גיצא בת ר' שמעון ז"ל
מרת חיה זיסל עלקא בת ר' שמעון ז"ל
ר' שלמה בן צבי אריה ז"ל
ר' ישראל אברהם בן יהושע ז"ל
מרת סאשא רחל בת אברהם ז"ל
והרב משה מרדכי מאיר הלוי בן חיים יעקב ז"ל
תנצב"ה

ישעי' יצחק פרענקעל
תכלת מרדכי 19
02-537-4515
5374515@gmail.com

הכנה לתפילה ע"י טהרה במקוה

הטבילה במקוה – מקורו בהלכה

א יתא בגמרא (בבא קמא דף פ"ב ע"א): עשרה תקנות תיקן עזרא... ותיקן טבילה לבעלי קריין. ועוד איתא בגמרא (ברכות דף כ"ב ע"א): ש' בטלוח לטבילותא'. וכתב על זה הרי"ף (שם בדף י"ג ע"ב בדפי הרי"ף): האי דאמרי בטלוח לטבילותא בין לדברי תורה בין לתפילה ואיכא מ"ד הני מילי לדברי תורה אבל לתפילה צריך טבילה.

ה רי מצינו שיש מאן דאמר שלתפילה בודאי בעינן טבילה. אבל כל זה איירי במי שהוא טמא בטומאת קרי, שעל זה קאי הנידון אם מותר לו להתפלל בלי טבילה או לא. ולמעשה הטור (או"ח סימן פ"ח ס"א), ושולחן ערוך (שם), כתבו שהאידינא לא מקפידין על מי שהוא בעל קרי מללמוד דברי תורה ולהתפלל. אבל מנהג הבע"ל שם טוב ז"ע ותלמידיו הוא כן ליזהר בטבילה זו, ולא רק זו, אלא אפילו במי שאינו טומאה, שיש בזה מעלה לטבול את עצמו (עיין עוד בזה במגיד תעלומה דף כ"ב ע"א, ושו"ת מנחת אלעזר חלק ד' סימן נ"ה). ונדבר במאמר זו כמה מעלות טובות שיש בטבילת המקוה, ושייכותו להכנה לעבודה בכלל, ולתפילה בפרט – לטהר לבנו לעבדך באמת – לעבודה שבלב שהוא תפילה.

טבילה במקוה – תנאי להשגה

ק ודם כל, מצינו בכתבי האר"י ז"ל שמתנאי כל השגה הוא על ידי הטבילה במקוה, דעיין בשער רוח הקודש (דף פ' ע"א), וז"ל:

גם אמר לי הרי"ק סאגיס ז"ל צדק מורי ז"ל ששמע ממנו, כי אין דבר יותר מוכרח ולריך אל האדם לענין ההשגה כמו הטבילה, שצריך שיהיה האדם טהור בכל עת.

ך בסור מרע ועשה טוב (דף ל"ז – ל"ח) שהביא המהרצ"ה עשרה אזהרות להשגת החכמה ממהרצ"ו ז"ל מספר הנ"ל, ומובא כל הענין של טהרה במקוה בהרחבה בחודש בחדשו שנה ב' חודש מרחשון –

חודש אדר, וחלק ניכר מן המאמר הוא משם), כתב בענין הטבילה, וז"ל:

שציעית, טהרה וטבילה בכל עת, ולפחות צעת האורח.. ומי המקוה הוא מי הדעת, כמ"ש הרמב"ם ז"ל בסוף הלכות מקוואות^א.

ורבינו זי"ע, בהוספות מהרצ"א (אות מ"ה), ציין לדברי המרח"ו ז"ל הנ"ל, וז"ל:

בדברי מנחם [מהרש"ו ז"ל] כאן כתב יטבול צעת האורח לו, רק אחר כך צתנאי השגת החכמה כתב צענין השגת האדם 'אין לך דבר שמועיל כמו הטהרה והטבילה שיהיה אדם טהור בכל עת'^ב.

וכתב רבינו זי"ע על זה בהוספות מהרצ"א (אות ס"ח), וז"ל: הרב נ"י מדבר מקירות לבו וחפץ בטהרה וארצה אמריי לפני חביריי המקשיבים שכמוהו כמוני כערכי השפל בעת הצורך לטבילה אי אפשר לי בטבע לדבר שום דבר של מצוה וקדושה, זולת בהכרח גדול או בהרהור.

אבל מי שערב על נפשו וטבעו לא תכריחוהו, יוכל ללמוד ולעשות התיקון בלא טבילה כאשר אי אפשר לו לטבול בלילה. וכדאי הוא הקדוש בעל ראשית חכמה לסמוך עליו בשעת הדחק, ובפרט שנתלה באילן גדול ר' יהודה בן בתירא באמרו לתלמידו פתח פיך ויאירו דבריך, שאין דברי תורה מקבלין טומאה, והסכימו בזה כל הפוסקים, הגם שאין לבעל נפש לסמוך על זה לבטל הטבילה מכל וכל, וכמו שכתב הרמב"ם בתשובה שמעולם לא ביטל טבילה זו, אבל לבטל הלימוד בשביל זה כשאי אפשר לו לטבול אין נראה לי למי שיכול לסבול בטבעו, וכתוב השוכן אתם בתוך טומאתם.

ובפרט למי שאינו מתנהג בפרישות מערב שבת לערב שבת, כשעושה כן לשם שמים בכדי שלא יבא לידי הרהור וכיוצא בכל דרכיך דעהו כתיב, אם כן ח"ו יבטל כל לילות הזיווג מתורה ועבודה באין לו מקוה, נשתקעו הדברים ולא נאמרו נראה לי (בין והתבונן).

^א יתבאר כוונתו בדברי הרמב"ם בסמוך.

^ב ורבינו זי"ע ממשיך, וז"ל: אבל אין מכל זה ראייה להצריך טבילה שלא בעת המצטרך לטהרת הקרי. ואפשר כוונת הרב אפילו בעת הספק דמים חלוקים ועכורים. אבל לזה צריך אימוץ דעת, דלפעמים הוא מתרמית היצר לבלבלו מדמה לדעתו ענינים אשר לא כן. וכן ראיתי בעיני. זולת כשעושה האדם טבילות משום תשובה ובכוונות הראויות, שיהיה כקטן שנוולד בהכנסו למקוה בהתקפל תלת גו תלת כבמעיי אמו, ואחר כך יוולד בריה חדשה על ידי תשובה כשורה, מה נחמד ונעים. והנה החכם עיניו בראשו לטהר את גופו בכל זמן ועידן, אך לא בשגעון, זולת באיזה כוונה ודי בזה הערה למבין ורוצה באמת. נראה לי הקטן.

ועיין עוד בסור מרע ועשה טוב (דף נ"ג), וז"ל: ולכן אחי תעשה לך פעולות ותחבולות למלחמת השינה שלא תבטל קימת חצות, אחר שאז הוא זמן תשובה אמיתית ופרישות והתבודדות לקשר עצמך בקונן. אמנם אם באיזה פעם מגיע לך אונס, כגון שתבוא מן הדרך ואתה נלאה, או שתצטרך לטבילה ואין מקוה לידך, הגם שבספר ראשית חכמה הקדוש מתיר ללמוד אחר חצות בלא מקוה, אמנם התשובה והתקשרות נפשך בבוראך, זאת אי אפשר בנפש לא מטהרה, ויש לך להקל מן חצות ממש.

ה

רי מבואר לפי דבריו, שאין הטהרה במקוה תלוי דוקא לטהרת הטמאין, אלא שהוא גם כן מועיל ל'השגת החכמה', וכמו כן נוכל לומר שלכל פעם שהאדם מתחיל בעבודת ה', כמו לפני התפילה, מועיל הטבילה לטהרת נפשו.

הטבילה במקוה - לטהר מחשבתו

ב

תבנו לעיל, שהטבילה במקוה דהיום, נוחגת לאו דוקא מפאת טומאה בגופו, אלא הוא גם ענין השייך כהכנה לעבודת ה', וכמו שכתב רבינו זי"ע שהוא מתנאי ההשגה. וזה פשוט - באדם שרוצה להשיג איזה - מקודם יש עליו לטהר ולזכך מחשבתו. וזה נעשית על ידי הטבילה במקוה, על פי ביאורו של רבינו המנחת אלעזר זי"ע בדברי תורה (מהדורא תלתאי אות כ'), ובזה נבאר כוונת המרצ"ה במה שהזכיר דברי הרמב"ם בסוף הלכות מקוואות, וז"ל:

שמעתי מפה קדוש אלזמו"ר מפה"ק זי"ע כי צימי עלומי היה לו ויכוח עם אצרך חו"צ אחד מתנגד גדול לדרכי החסידות ושאלו הנזכר היכן מצינו דדברי חז"ל או דדברי הפוסקים שיהיה מועיל טבילה למוספות קדושה גם למי שהוא טהור היינו בלא טומאת קרי, הלא מצינו לחכז"ל וגם אחרי שאמרו דצטלוה לטבילת עזרא כתב הרמז"ס ז"ל שמימי לא ציטל טבילה זו והיינו רק כשנזדקק ציוג או בטומאת קרי וגם בכתבי הארז"ל כתב לדקדק רק שיהיה טהור מטומאת ש"ו. אבל מנין לכם חסידים לטבול בכל יום בצוקר כמו חוק ולא יעצור וצ"כ הוא גם למי שאין צריך לטהר מטומאת הנ"ל.

לו שצריך לטבול לפני שיכנס לרבו. הלך להמקוה, וכשראה שהבור ריק אין בו מים, הלך וטבל בהנהר. בנתיים שאל החוזה למשמשו אם בא איזה אורח, וענה שר' משה' לע רצה להכנס. גער בו החוזה שהיה לו להכניסו כי הוא ראוי ליכנס בכל עת. כשבא הישמח משה הכיר החוזה שזקנו ופאותיו רטובין ממים. שאל לו החוזה, האיך טבל, והלא אין מים בהמקוה. ענה שהלך לנהר. אמר החוזה, טוב, אבל עליכם לדעת שמי שאין לו מקוה יכול לטבול את-עצמו בנהר דינור...

וראוי לציין מה שסיפר כ"ק אדמו"ר ממנוקאטש שליט"א (בסעודת מלוה מלכה פרשת מטות תש"נ): פעם בערב סוכות ישב הרה"ק בעל ישמח משה זצ"ל ולמד גמרא ותוס' עם נכדו. באמצע בא המשמש בקודש ושאל אם הרבי מוכן ללכת למקוה. כשיצא השמש אמר הישמח משה לנכדו 'הוא חושב שבלי מקוה אי אפשר לי לעסוק בעבודתי, הבה ואספר לך', וסיפר לו שפעם בא אל רבו החוזה מלובלין זי"ע ורצה להכנס, ואמר לו הגבאי שאי-אפשר להכנס עכשיו. נתישב בלבו שהדבר הוא מן השמים להראות

והשיב לו אלאומו"ר זי"ע הנ"ל על אחר שהוא שורש ויסוד לדבריהם מלשון הרמב"ם ז"ל (סוף הלכות מקואות פ"א), דבר צרור וגלוי שהטומאות והטהרות גזירת הכתוב הן וכו' וכן הטבילה מן הטומאות מכלל החוקים הוא שאין הטומאה טיט או נואה שתעבור במים אלא גזירת הכתוב הוא והדבר תלוי בזוגת הלז ולפיכך אמרו חכמים טבל ולא הוזהר כאלו לא טבל. ואף על פי כן רמז יש בדבר כשם שהמכוין לבו לטהר כיון שטבל טהור ואף על פי שלא נמחדש בגופו דבר כך המכוין לבו לטהר נפשו מטומאות הנפשות שהן המחשבות און ודיעות הרעות כיון שהסכים בלבו לפרוש מאותן העצות והציא נפשו צמ"י הדע"ת טהור הרי הוא אומר וזרקתי עליכם מים טהורים וטהרתם מכל טומאותיכם ומכל גילוליכם אטרה אתכם השם ברחמי הרבים מכל חטא עון ואשמה יטהרנו אמן, עכ"ל.

הרי זה הענין מפורש בלשון הרמב"ם ז"ל כי רמז יש בהמקוה לטהר נפשו מטומאות המחשבות רעות ודיעות נפסדות ולהציא נפשו צמי הדעת על ידי הטבילה במקוה כנוצר בקדושת לשונו והרי זה שורש למ"ש תלמידי רבינו הצעש"ט הקדוש זי"ע כי הטבילה במקוה מועלת לבטל המחשבות רעות הן וכיוצא בהן ומה שיטבול צמימי הדעת (המקוה כנ"ל) יוסיף טהרה בדעתו אף על פי שאין צריך לטומאת גופו כנוצר רק לטהרת דעתו להוסיף קדושה וטהרה.

והנה אחרית כתבי זאת העירני ידי"נ הרה"ג המוצהק מו"ה דוד שליעסעל שיחי' דומ"ץ צפה"ק כי נראה כן מדברי הש"ס ברכות (דף ט"ו ע"א) כל הנפנה ונוטל ידו ומניח תפילין וקורא ק"ש ומתפלל מעלה עליו הכתוב כאלו בנה מזבח והקריב עליו קרבן דכתיב (תהלים כ"ו ו'), ארחץ בנקיון כפי ואסובבה את מזבחך ה' אל"ל רצא לא סצר לה מר כאלו טבל דכתיב ארחץ בנקיון כפי עיי"ש ברש"י (דברא ס"ל) שנחשז כאלו טבל כל גופו ולכאורה קשה דאטו מיירי רק בטמאים לקרי ואם בלא זה מה צריך לטבילת כל גופו, אלא ודאי דגם באינם טמאים לקרי הוי מעלה ברחינת כל גופו היינו בטבילה כנוכרי. (דבע"כ מיירי

לטבול לקריו. ועיין בדברינו במנחת אלעזר חלק ה' (סימן סח, בכתב יד — חסר וחבל על דאבדוקי), ובחלק ד' (סימן נד, בד"ה והנה שלח אלי וכו', עיין שם להלאה), ולהלן בנימוקי (סימן שכו, סק"א). והנה מה שנוהרים בכמה קהלות נאות וחסידות בבתי תפלות שעל כל פנים הבעל תפלה לא יעמוד בשבת קודש לפני העמוד אם לא היה מקודם בבוקר במקוה, [וכמו שכתב הבאר היטב לקמן (סימן שכו, סק"ה), שנחשש

ג' עיין עוד בנמוקי אורח חיים (סימן פ"ח סק"א), וז"ל: עיין באר היטב (סק"א) בשם הרמב"ם (בתשובתו לראשי ישיבות בבל. וראה רבינו יונה ברכות יג, ב מדפי הרי"ף), דמימיו לא בטל טבילת עזרא, וכן יש כמה דעות לזוהר (ראה רבינו יונה שם), ומה יפה מנהג חסידים ואנשי מעשה שנתפשטו דרכם לזוהר בזה. ובחיבורי חיים ושלום על התורה (פרשת ויקרא ד"ה וקרבן, בא"ד) הארכתי בזה, והבאתי ראיה מדברי הרמב"ם בספר הי"ד (הלכות איסורי ביאה פ"ג, ה"ט) שזהו דת יהודית

צאינס טמאים לקרי דאי לאו הכי איך מותרים צקריאט שמע ותפילין צלי טצילה אלס ודאי צטהורים מקרי ועס כל זה הוי הטצילה מעלה כנוצר).

תשובה לפני תורה ותפילה

גם נוכל לומר בענין הטבילה במקוה לפני התפילה, דהנה יסוד גדול יסד לנו רבינו זי"ע, שיש לאדם לשוב בתשובה לפני כל תורה ותפילה, דעיינ במגיד תעלומה (על הרא"ש פרק ה' סימן ט"ו ד"ה האומר יברכך טובים הרי זה דרך הצדוקים), וז"ל:

האומר יברכך טובים הרי זה דרך הצדוקים. וצרי"ף הרי זה דרך המינות, וצגמרא הרי זה דרכי טעות. וצאפשר נשתצש הדפוס מחמת יראה, וכצר כתצתי לעיל פירושס"ה. וכעת נ"ל עוד, דהנה הן אמת כתצו המקוצלים¹ כל המצות שאדם עושה צעודו רשע לא לריון המה ואדצבצא וכו', ואפקו לה ממאמר הנציא נירו לכס ניר ואל תזרעו אל הקוצים².

ולפ"ז יקשה לן, וכי ס"ד שהאדם ציודעו שחטא לפני הש"י הנה לא יניח תפילין ולא ילצש ציצית ולא יקצע מזוזה ולא יתפלל ולא יעסוק צתורה, תלילה מלומר כן. אצל יאמין האדם צאמונת אומן אפילו חטא חטאים רצים וגדולים, עכ"ז כשמחרט צאמת ויאמר הוידוי צמו

לקדיש וקדושה (ותפלת י"ח בצבור שהוא כונה מיוחדת בהאריז"ל (ראה פרי עץ חיים שער חזרת העמידה, פ"א. שער הכונות, ענין כונת חזרת העמידה. וראה עוד בסידורי האר"י ז"ל), לתפלה בקול בחזרה) מוציא הרבים ידי חובתם. על כן צריך להיות על כל פנים הש"ץ טהור בזה כנוצר. נומה שאין מוקדקים כל כך בימות החול בהשליח ציבור, פשוט דבחול אוקמיה אחזקה, וגם אינו זמן עונת תלמיד חכם, שהוא רק בשבת, על כן אז ישגיוחו שיטבול, וזה פשוט הטעם].¹ היינו יראה מן הצנזור.

² עיין בדברי רבינו זי"ע על הרי"ף בדף כ"ג ע"ב בדפי הרי"ף ד"ה האומר יברכך טובים. ³ עיין בראשית חכמה שער התשובה פרק ב', ובשער היחודים ותיקון עוונות למהרחו"ו ז"ל פרק ו' יחוד ה', ועיין כל זה ב'הקדמה' לדרך פקודין באריכות, ובהערתינו שם. ⁴ ירמיה ד' ג'.

המנהג במדינותנו לטבול בכל ענין בשבת קודש. והמגן אברהם שם (סק"ח), כתב דטבילת קרי דרבנן על כן מותר [לטבול] בשבת, ולא הוי מתקן גברא, עיין שם]. (כיון שנתינת ט' קבין לא ידעו ולא נהגו העולם, ומי שנוזהר הולך רק במקוה).

ונראה לי מקור בגמרא ברכות (דף כ"ב ע"ב), רב חמא טביל במעלי יומא דפסחא להוציא את הרבים ידי חובתן, הגם דמסקינן שם בגמרא ולית הלכתא כותיה, עיין שם בתוספות (ד"ה ולית הלכתא), שני דעות בפירוש זה, ויש אומרים דלתפלה צריך טבילה, עיין שם. וכן הוא בירושלמי ברכות (פ"ג ה"ד), אינו מוציא הרבים ידי חובתם עד שיבוא במ' סאה, עיין שם. ועל כל פנים להוציא הרבים ידי חובתם חמיר טפי בזה, כנוצר מגמרא וירושלמי.

והגם שהשליח ציבור בימינו שהכל יכולים להתפלל אינו מוציא ידי חובת אחרים, אבל

פיו, ואפילו צהרהור תשובה באמת, שוב לא נקרא רשע^ח, הגם שעדיין צריך לתנאי להתם פשע ולמקח חטא ועון כידוע מן ד' חילוקי כפרה של ר' מתיא בן חרש^ט, עכ"ז חתק ע"י צהרהור תשובה סר מעליו תואר רשע ותפלתו ותורתו ומצותיו המה לרצון לפני י"י.

ולצבור זה הנה הלכה רווחת צידנו המקדש את האשה על מנת שאני נדיק, ונמלא רשע גמור מקודשת, דשמה צהרהר בתשובה^י, ומי שאינו מאמין בזה הנה אינו מאמין לדברי חכמים, והוא מין ודוקי, שאינם מאמינים לדברי חכמים, ועל כן האומר יצרכון טובים (דייקא ולא אותן שחטאו והעו) הרי זה דרך המינות או דרכי הצדוקים, דלרצון אנחנו להאמין בדברי חכמים צהרהור תשובה מהני בכל זמן ועידן^{יא}. נ"ל עכ"פ זאת ילא לנו, דלרצון להרהר בתשובה קודם התפילה ולימוד התורה^{יב}.

לפשעיו, רק שיתמרמר באמת על עונותיו שעברו למעלה ראש ויחשוב בגדולת הבורא ית"ש אשר הכעיסו ועבר על ציווי אחרי אשר הרבה להטיב עמו, ויחשוב בשפלות עצמו כי כל מה שתגדל מעלת הנכס ותקטן מעלת המכעיס ביותר תגדל האשמה. ועיין עוד בבני יששכר מאמרי חודש תשרי מאמר ד' דרוש י"ב אות ל"ז, ובקונטרס 'אמת ואמונה', שיצא לאור אלול תשע"ו, שהארכנו לאור תורת רבינו זי"ע וממשיכי דרכו בענין 'אמונה' בכח התשובה.

י" עיין בתפארת בנין (לחודש אלול ד"ה צירוף השם הנכבד המאיר בראש חודש אלול), וז"ל: אנו אומרים בתפלתנו ואשי ישראל ותפלתם באהבה תקבל ברצון, דהנה ידוע מה שכמה פעמים האדם מתפלל ואין תפלתו נשמעת ח"ו בעונותיו הרבים הוא מחמת כי העונות מבדילין בינו לבין אבינו שבשמים, ועל כן גם כי אזעק ואשוע שתם תפילתי (איכה ג' ח'), אבל אם עושה תשובה קודם התפלה ומקלה עליו להטיב מעשיו ולעשות כראוי מעתה והלאה הרי הרצון נחשב לטובה. על כן ואשי ישראל ותפלתם באהבה תקבל - (על ידי) ברצון לשוב אליו, וממילא צריכה התפלה להתקבל לפניו יתברך שמו.

וע"ע שם (פרשת בא ד"ה והיה היום), וז"ל: והיה היום לכם לאות על הבתים אשר אתם שם. י"ל

ח עיין עוד בסוד מרע ועשה טוב (דף כ"א - כ"ב, וע"ע שם בהוספת מהרצ"א אות ל"ג), וז"ל: וממורי שמעתי (פירוש) לא תתור"ו אחרי לבבכם, שלא יהיה מותר לך הדבר אחרי לבבכם, כי לא תתיר קשרך מן הבורא אם יארע לך אחרי לבבכם, שלא היה באיזה פעם לבך ברשותך וידך, ונזור הלב לאחור, עם כל זה לא תעזוב עבודתך. אמנם תעשה תשובה ותבקש רחמים מבעל הרחמים, ויתכפר לך כי רב טוב וסלח הוא.

ואמר, אפילו בבא דבר עבירה לידו מן פגם הברית ח"ו, ועשה תשובה וידוי וחרטה באומץ הלב עד דכא, ושבר לבו בקרבו והקיש על דלתי הרחמים, נקרא נוטר הברית, ולא נאבד שם צדיק ממנו, אחר אשר עושה בכל כחו כפי מה שיוכל לעשות. עד כאן דבריו.

ט עיין יומא דף פ"ו ע"ב.

י עיין קידושין דף מ"ט ע"ב.

יא עיין עוד בדרך פקודין (הקדמה), וז"ל: כשיעשה כל זה באמת ובתמים הנה קיים מצות עשה של תשובה, והשם הטוב וסלח יסלח לו, ומחוייב האדם להאמין זה באמונה שלימה באמונת אומן... ולא יתבטל מתורה ועבודה... ויעשה עוד כפי מה שיעץ הרב החסיד הקדוש מהר"ז זצ"ל בעל התניא בפרקי התשובה אשר לו... כי ברגע הזאת ששב בכל לבו באמת להש"י מקיים המצות עשה, והשם הטוב וסלח וסלח ומוחל

הטבילה במקוה הוא המביא לידי תשובה

באמת, זה שיש לאדם לעשות תשובה לפני הטבילה נעשית על ידי הטבילה במקוה – בהקדם, דהנה כתיב (שמואל ב' כ"ג כ'): **וּבְנֵיהוּ בֶן יְהוֹנָדָע בֶּן אִישׁ חֵיל רַב פְּעָלִים... וְהוּא יָרַד וְהִכָּה אֶת הָאָרֶץ בְּתוֹךְ הַבָּאָר בְּיוֹם הַשָּׁלֵג. וְעַל זֶה אָמַר הַגִּמְרָא (ברכות דף י"ח ע"ב): וְהוּא יָרַד וְהִכָּה אֶת הָאָרֶץ בְּתוֹךְ הַבָּאָר בְּיוֹם הַשָּׁלֵג אִיכָא דְאִמְרֵי דְתַבְרַ גְּזוּזֵי דְבִרְדָּא וְנַחַת וּמַבֵּל. פִּירוּשׁ רִש"י (שם ד"ה וְנַחַת וּמַבֵּל לְקָרְיוּ): כְּדִי לַעֲסוֹק בְּתוֹרָה. וְעֵינֵין בּוֹזֵה בְּמִגִּיד תַּעֲלֻמָּה (דף י"ח ע"ב ד"ה רִש"י בְּד"ה נַחַת וּמַבֵּל לְקָרְיוּ), וְז"ל:**

תמוה לי דהרי טבילה לבעל קרי עזרא תיקן צית שני, וצניחו בן יהודה צתחילת צית ראשון. ושמה י"ל לדעתו שקיים מסצרא קודם התקנה מאסמכתא דקרא יוס אשר עמדת לפני י"י חלקין צמורב, כמו שדרשו צגמרא להלן.

ובזולת פירושו ז"ל י"ל דנחת וטצל צתסת קודם לימודו על פי מה דידוע דהתורה שהאדם לומר צעודו רשע ח"ו אינה לרצון לפני י"י ואדרבא וכו'. וכבר הארכנו בזה צמ"א צאריכות ללצעור זה צריכין להרהר צמשונה קודם הלימוד (וקודם עשיית המלות), דאדם אין צדיק צאריך.¹

אבל ידוע מד' חלוקי כפרה שהתשובה לצדה אינה מכפרת לגמרי רק על מלות עשה

להסטרא אחרא לבלבלו כנזכר, ואין מניחין אותו להתפלל כראוי.

וז"ש והיה הד"ם, (נקרא תפל"ה, כמו שאמרו חז"ל בברכות (דף י" ע"ב), על הכתוב (ויקרא י"ט כ'), לא תאכלו על הד"ם). לכם לאות על הבתי"ם, (נקראו תיבו"ת התפלה, כדאייתא בספר יצירה, כי תיבה אחת בונה כמה בתי"ם). אשר אתם שם, (מזה התפלה תראו איך אתם שם בתיבות התפלה אם תאמרו בכותנת הלב), זהו הסימן, כשתוכלו לייחד לבכם בתיבות התפלה הרי תקנתם נפשכם ועומדים אתם בתוכם שם במעמד טוב שתוכלו לדבק בהשם יתברך כנזכר.
י" על פי קהלת ז' כ'.

על פי הידוע בשם רבינו הבעש"ט הקדוש וצללה"ה המובחן שידע כל איש ישראל אם כבר תיקן היסוד צדיק, הוא כך, כאשר יכין האיש עצמו בכונת לבו ומתפלל כך מתחלה ועד סוף בכונת הלב ומחשבות טהורות, אז הוא סימן שכבר תיקן החטא פגם היסוד, ועל ידי זה לא ניתן רשות לסטרא אחרא לערבב אותו ולכלכלו במחשבות אחרות. אבל כשמכין את עצמו להתפלל בכונה ומיד שוכח ומתפלל אחד בפה ואחד בלב ומחשבות אחרות משוטטות במוחו, ואחרי כמה ברכות או אחרי השמונה עשרה כולה נזכר האריך התפלל ומה עשה, כל זה בשביל שלא תיקן עדיין חטא הידוע ר"ל, על כן יש עדיין רשות

והלואין, וצפרט כריתות ומצ"ד לריכים עוד לירופים אחרים למרק העון שיהיה נקי לגמרי, וצפרט עון חילול השם שאינו מכופר לגמרי עד וכו' כמד"א אס יכופר העון הזה לכס עד וכו'. וכבר כתבנו בזה דרכים שונים צענין מסירות הנפש בכת שהוא חשוב צפועל ונעשה כצריה חדשה י"ד.

והנה אחת מהנה מהסגולות לזה הוא ג"כ טבילה במקוה, דקיי"ל צירושלמי^{טו} (הגם דאנן בצצלי לא פסקינן כן להלכה^{טז}), צריה טבילה בתתק"ס^{יז}, והוא י"ו פעמים ס', כי כל צריה כלולה מן ד' יסודות וכל יסוד כלול מכולם כנודע י"ח, הרי י"ו יסודות, ולריכים י"ו פעמים ס' לציטול הצריה י"ט.

ורגע התשובה כשמקבל על עצמו כל זה לקבל בכל פעם ענין מסירות נפש ולהודיע לבני האדם גבורותיו ית"ש, נחשב כאילו עשה וכמו שכתבתי לעיל וסרה מעליו תואר רשע.

^{טו} תרומות פ"ה ה"ה, ובמשניות מסכת תרומות פרק י' משנה ח', ועיין שם בר"ש. וע"ע בגמרא חולין דף צ"ז ע"א.

^{טז} עיין בטור יו"ד סימן ק', ובבית יוסף וב"ח שם.

^{יז} ועיין בסידור לבעל התניא זי"ע (בכוונת המקוה מהבעש"ט ז"ל, מובא בספר בעל שם טוב פרשת יתרו, עיי"ש), שהביא באריכות את כוונת המקוה, ומסיים, וז"ל: ולא די במעשה הטבילה עצמה בלתי כוונה בביטול רוחני, דהיינו במסירת נפש, וזהו הטעם דטבילת המקוה בכלל, ואותיות ביטול כאותיות טבילה, אלא שנתחלף הוא י"ו בה"א בלבד.

^{יח} עיין בזהר הק' פרשת ורא דף כ"ד ע"א, של"ה הק' עשרה מאמרות מאמר שני אות ע"ט, הוספות מהרצ"א אות מ"ו בסופו.

^{יט} הבאנו לעיל את דברי הרמ"בם שבסוף הלכות מקוואות, שהטובל במקוה טובל את עצמו ב"מימי הדעת", ועל דרך זה כתב רבינו זי"ע בבני יששכר (מאמרי חודש אדר מאמר ג' דרוש ו'), וז"ל: והנה יש במקוה טהרה תתק"ס לוגין, ויש אצלנו כונה פשוטה בטבילה במקוה לבעל תשובה להתהוות בריה חדשה

י"ד עיין בדרך פקודיך (הקדמה, ובהערותינו שם באריכות משאר ספרי רבותינו בענין זה), וז"ל: הנה מקודם אעתיק לשון החסיד רבינו יונה זצ"ל. וז"ל, גם לחלי הזה (חילול ד') אעפ"י שאין לו מרפא על דרך שאר העונות, ימצא לו מרפא אם יעזרהו השי"ת לקדש תורתו נגד בני אדם ולהודיע לבני האדם גבורותיו וכבוד הדר מלכותו וסר עונו וכו' עכ"ל. הנה החסיד הנ"ל אמר דבריו כענין הלכה למשה מסיני ולא הביא ראיה לדבריו רק כהלכתא בלא טעמא ועקבותיו לא נודעו. אבל תדע ידידי שדברי הקדוש ז"ל מיוסדים על אדני פז, כי ענין המיתה הוא מסירת נפשו לד', כאשר יקבל על עצמו מסירות נפש באמת, כאשר יגיע אליו מכריח להכריחו לעבור על התורה ח"ו אזי מוכן בעצמו לקבל על עצמו כל מיני מיתות ולא יעבור את פי ד', הנה בקבלה האמיתית הלזו נחשב לפני הבורא עולם כאלו כבר מת בעבור קדושת שמו. וז"ש כי עליך הורגנו כל היום היינו במסירות נפש אמיתיות בכל יום בפסוק ראשון שבקריאת שמע.

והנה הראיה האמיתית אם רוצה באמת למסור נפשו לד' יבחן האדם בעצמו, אם ירדוף אחרי קדושת השי"ת וקדושת תורתו לקדש שמו ית' לפני באי עולם הן אם יתפרוהו ויבזהו ויפסידו נכסיו ומה לי קטליה כולא ומה לי קטליה פלגא, בזה יכיר וידע כי מוכן באמת לקבל על עצמו גם מסירת כל נפשו עבור קדושת שמו ית'. והנה בעת

והנה מקוה טהרה מתק"ס לוגין, והנה האדם המשקע עצמו צמקוה טהרה עשויה כמ"ס מרובעת^ב כעוצר הנתון צרחס אמו תלת גו תלת, הנה צריה צטילה צתחק"ס ונעשה צצריה חדשה^{כא}, והימים הראשונים שחטט צהס יפלו^{כב}. נמלא סגולה נפלאה הוא קודם לימוד התורה לטבול צמקוה טהרה, וז"ש דתצר גזיו צדרכא ונחם וטבל לעסוק צתורה, דחש לנפשו דלמא חטא וע"י הטהרה יהיה צצריה חדשה צכדי שמהיה לרצון תורתו לפני י"י, והצן.

האדם, דהינו מדת הגאווה, על פי מה שביאר כ"ק אדמו"ר ממנוקאטש שליט"א בעולת שבת (ס"ג פרשת חקת תשנ"ה), וז"ל: פרה אדומה, שבא לטהרה על טומאת מת, מצוהה הוא ב'עץ ארז ואזוב ושני תולעת', המורה על 'תקנתו שישפיל עצמו מגאותו כתולעת וכאזב'. כי באמת כל הענין של טומאה בעולם נמשך מחטא עבודה זרה, שהרי אמרו חז"ל (שבת דף קמ"ו ע"א), שבשעה שבא נחש על חוה הטיל בה זוהמא, וכשעמדו ישראל על הר סיני פסקה זוהמתן, ואח"כ בחטא העגל חזרה הטומאה לעולם. ולפיכך כדי שיטהר האדם מטומאתו צריך לתקן כל שמץ ע"ז שיש בו, שמוזה נמשך טומאתו. ויען ששורש חטא עבודה זרה הרי היא הגאווה, לכן צריך בטהרת הפרה לקחת 'עץ ארז ואזוב ושני תולעת', שעל מה שהגביה עצמו כארז, תקנתו שישפיל עצמו מגאותו בתולעת וכאזב, ואז יטהר.

ועד"ז בטהרה מכל טומאה שהוא בעינין לעקר את שורש הטומאה שהיא הגאווה. וזוהי ענין טבילה במקוה, דבעינין שיהא כל גופו במים, כי מים ההולכין למקום נמוך מורה על מדת הענווה (כמשאחז"ל בתענית דף ז' ע"א). ובייותר, שהרי כתב כ"ק אא"ז בעל בני יששכר ז"ע (מאמרי חדש אדר מאמר ג' דרוש ו', ועוד), בענין טבילה במקוה, ששיעורה מ' סאה, היינו תתק"ס לוגין, שהוא כשיעור ביטול בריה (ירושלמי תרומות פ"י ה"ה), כי בטהרת האדם צריך לבוא לידי ביטול גמור לידבק באור אין סוף ב"ה. ולדברינו יתבאר, שעיקר הטהרה מטומאה היא בביטול הגאווה, ולבא למדרגת 'ונחנו מה', שבה תלויה כל טהרה.

והימים הראשונים יפלו, כי לדעת תלמוד ירושלמי בריה בטילה בתתק"ס, והוא י"ו פעמים ששים, ונראה לי הטעם, דהנה כל בריה יש בה ד' יסודות, וכל יסוד כלול מכולם, אם כן יש בה י"ו יסודות ומספר ששים מבטל הטעם, על כן אפילו בריה האסורה מבטל טעמה ואיסורה ב"י פעמים ס' היינו תתק"ס ושבה להיתר לדעת הירושלמי, והנה הבעל תשובה הנכנס למקוה טהרה דומה למ"ס מרובעת ומקפל את עצמו תלת גו תלת כעובר הנתון בבטן אמו (שהוא דומה למ"ס כידוע), ומתבטלין יסודותיו הקודמין במספר תתק"ס וסר מעליו עונו, ואחר טבילתו הנה נעשה כבריה חדשה וכקטן שנולד על ידי התשובה ובכונת ביטול יסודותיו כנ"ל.

^ב עיין בזוהר הק' תיקוני זוהר תיקון י"ט דף ל"ט ע"א, באר לחי ראי שם, תיקוני זוהר תיקון ע' דף קל"ד ע"ב, עץ חיים שער הז"א. ^{כא} עיין ויקרא רבה פרשת אמור פרשה ל' סימן ג', בני יששכר מאמרי חודש אדר מאמר ו' אות ח', מאמרי חודש אלול מאמר א' אות ה', מאמרי חודש תשרי מאמר א' אות ג', ומאמר ג' דרוש א' אות ב', מאמר ד' דרוש י"א אות ל"ב ול"ד, שער יששכר מאמרי חודש תשרי מאמר שובה ישראל אות ל"ד, ועוד.

^{כב} עיין עוד בזה בבני יששכר מאמרי חודש אלול מאמר א' אות ט"ו. ויש להוסיף על זה, על פי דברי הרמ"א שהזכרנו לעיל, שלפני הטבילה יש לחשוב 'בשפלות האדם', שנוכל לומר שהוא הענין להשפיל את ה'יש' של

בואר לפי הנ"ל, שפעולת המקוה הוא גם כן המביא לידי תשובה (ונמצא בזה הרבה בספח"ק), לכן מובן המנהג לטבול במקוה טהרה לפני הטבילה, שהוא ענין התשובה כנ"ל.

פעולת המקוה - רוממות הא-ל ואמונה בה'

יש לומר עוד בזה, דזה שהבאנו לעיל מרבינו זי"ע, שמי שאינו מאמין בתשובה הרי הוא מדרכי המינות, וכן מה שהבאנו מהרמ"א, שיש לאדם להתבונן לפני התפילה ב'רוממות הא-ל ושפלות האדם', שהוא הענין לעורר את עצמו לפני התפילה (וכן לפני כל מצוה), ביראה ואהבה, שהוא עולה בחדא מחתא, על פי מה שאיתא במאור ושמ"ש (פרשת אמור ד"ה במדרש רבה, ובדרשה לפתיחת זמן החורף תשמ"ז הורה כ"ק אדמו"ר ממונקאטש שליט"א לתלמידי הישיבה לעיין בדבריו חק', ועיין בחודש בחודש שנה ב' חודש מרחשון שמוכא שם מדברי רבינו שליט"א מדרשה זו), וז"ל:

במדרש רבה (ויק"ר כו ו'): דבר אחר, אמור אל הכהנים - הדא הוא דכתיב (תהלים י"ט י'), יְרָאת ה' טְהוֹרָה עוֹמֶדֶת לְעַד. אמר ר' לוי, מיראה שנתירא אהרן מלפני הקדוש צרוך הוא - זכה וְנִתְּנָה לוֹ הפרשה הזו שאינה זזה ממנו ולא מצניו ולא מצניו צניו עד סוף כל הדורות וכו'. לרין להצין, שלכאורה נראה שצוונותינו הרצים נפסק זאת, שכולנו טמאי מתים, ודברי התנאים צרות הקודש נאמרו.

ונראה בזה על פי מה דאיתא בגמרא (ברכות דף כ"א ע"ב), מניין לזעל קרי שאסור דדברי תורה, ודרש הגמרא שאף לרבי יהודה שאינו דורש סמוכים בכל התורה - צמסנה תורה דרש, ולמדו בגמרא מן (דברים ד' ט'), וְהוֹדַעְתָּם לְצִנִּי וְלְצִנִּי צִנִּי, וסמך ליה (שם פסוק י'), יוֹם אֲשֶׁר עָמַדְתָּ לִפְנֵי ה' אֱלֹהֶיךָ צָחֲצָה, מה להלן צרתת וצויע וצאימה וציראה - אף כאן צאימה וציראה צרתת וצויע.

נמצא למידין מכאן, שאי אפשר לו לאדם שישיג תכלית יראת ה' - אלא אם נזהר צטצילת עזרא. וכן פירש רש"י שם למעלה, דציוור המתחיל 'שאני צרכת המוון' הציא רש"י ליסגא אחרניא, שאני תפילה דלית ציה קצלת מלכות שמים, אצל קריאת שמע דאית ציה קצלת מלכות שמים, שמקבל את השם יתברך לאדון ולמלך מיוחד - אסור להרהר צו עד שיטבול.

הרי שצלתי אפשר לידע מה היא יראה - שילמוד ויתפלל צרתת וצויע כי אם שיהיה נזהר צטצילת עזרא. ואם הוא לומד או מתפלל ואינו נזהר צטצילת זו - אי אפשר בשום אופן

להגיע לגופי תורה ומצות.

ואם הוא לומד ספרי קבלה והוא בלתי טהור - יוכל לבוא חלילה על ידי לידי אפיקורסות. וצומנים הקודמים שהיה דבר ה' יקר צימים הם ולא היו יודעים מיראת הרוממות כלל, זאת היה מחמת שהיו לומדים תורה ולא נזהרו בטבילה זו.

והכת ש"ץ ימח שמם שהיו אז צימים ההם, ומזה נעשו אפיקורסים - שלמדו ספרי קבלה בטומאת הגוף. והיה העולם שמים עד שבאו שני המאורות הגדולים לעולם, הצעל שם טוב הקדוש, ואדמו"ר הרב רבינו אלימלך נשמתם בגנוי מרומים, והם פתחו שער לה' לדיקים וצואו צו, שלא יהרהר אדם שום הרהור תורה עד שיטבול עצמו לקריו, שחכמי הגמרא לא בטלוהו אלא מפני שאין רוב הציבור יכולין לעמוד בה, אבל אותן האנשים הרואים להשיג גופי התורה ומצות - נריכין להיות נזהר מאד בטבילה זו.

ועוד זאת אנו למידין מקמיכת הכתובים והודעתם לנצין ולצני נצין וסמין ליה יום אשר עמדת וגו', שזאת גם כן בלתי אפשר - ללמוד לתלמידים ולהכניס בלצם יראת ה', אם אינו נזהר בטבילה זו.

הכלל העולה מזה, מי שהוא לומד פשטות התורה בלתי טהור - אזי אינו יכול להשיג צדק אופן מה היא יראה. ומי שהוא לומד ספרי קבלה ואינו זהיר בטבילה זו - יוכל לבוא חלילה לידי אפיקורסות, והוא מטמא נפשות ישראל הנגזרים אחריהם. אבל אם האדם מקדש ומטהר עצמו מקטנותו, וכל ימיו הוא לומד על טהרת הקודש - הוא משיג יראת הרוממות, והוא יכול לקרב את נשמות ישראל להצור צורך הוא, ולהכניסם בגופי התורה ומצות ויראת שמים, ואור קדושתו מופיע על תלמידיו ותלמידיו תלמידיו ההולכים בעקבותיו עד סוף כל הדורות. ועינינו הרואות אשר עדיין זורח בעולם אור קדושות שני המאורות הנ"ל.

וזוהו פירוש המדרש הנ"ל, הדא הוא דכתיב יראת ה' טהורה עומדת לעד רצה לומר, כשיראת ה' טהורה, רצה לומר שלומד בטהרה שהוא זהיר בטבילה עזרא כנ"ל - היא עומדת לעד. אמר ר' לוי מיראה שנתיירא אהרן מלפני הקדוש ברוך הוא וזכה ונתנה לו הפרשה הזו שאינה זזה ממנו ולא מצניו ולא מצניו בניו עד סוף כל הדורות פירוש, על ידי שאהרן נהג עצמו בקדושה ובטהרה כל ימיו - השיג פנימיות היראה כל כך, שאור קדושתו מופיע על תלמידיו ותלמידיו תלמידיו עד סוף כל הדורות.

וזוהו גם כן פירוש הפסוק אמור אל הכהנים בני אהרן פירוש, שתאמר לעוצדי השם שמכונים בשם 'כהן', שהיו תלמידי אהרן - שגם הם יתנהגו על טהרת הקודש כמו אהרן,

ואז לנפש לא יטמא בעמיו רצה לומר, שלא יטמא שום נפש מישראל המתקרבת אליו, ואדרבה שיקרב נשמות ישראל להצורא יתצרך, ואור קדושתו יופיע עד סוף כל הדורות כנ"ל.

ק מבואר היטב לפי דבריו, שפעולת המקוה הוא לעורר יראת ה', ומבלעדו אין האדם יכול להתעורר את עצמו בו, וגם – שהוא שמירה נגד המינות. על אף שהמאור ושמש כתב זה רק במי ש'הוא לומד ספרי קבלה והוא בלתי טהור – יוכל לבוא חלילה על ידי זה לידי אפיקורסות', משמע שקאי דוקא על הלומד בספרי קבלה.

ק באמת כתב בעצמו אחרי זה 'עד שבאו שני המאורות הגדולים לעולם, הבעל שם טוב הקדוש, ואדמו"ר הרב רבינו אלימלך נשמתם בגנוי מרומים, והם פתחו שער לה' צדיקים וְבָאוּ בו, שלא יתרחק אדם שום הרהור תורה עד שיטבול עצמו לקריו', משמע שקאי על כל אדם, לא רק במי שהוא לומד בספרי קבלה, מכל מקום נוכל לומר שטהרת המקוה תלוי באמת באמונה, על פי דברי הרמב"ם (פרק י"א מהלכות מקוואות הלכה י"ב, טובא לעיל): וז"ל:

דבר צרור וגלוי שהטומאות והטהרות גזירות הכתוב הן, ואינן מדברים שדעתו של אדם מכרעתו והרי הן מכלל החוקים, וכן הטבילה מן הטומאות מכלל החוקים הוא שאין הטומאה טיט או לואה שתעצור צמים אלא גזירת הכתוב היא והדבר תלוי בזיונה הלז, ולפיכך אמרו חכמים טבל ולא הומזק כאלו לא טבל.

ה רי מבואר לפי דברי הרמב"ם, שענין הטהרה אינו תלוי בדעתו של אדם, ומגזירת הכתוב הוא. וענין זה תלוי באמונה דוקא, ודרך המינים הוא לחפש ולתלות הכל בטעמים דוקא (עיין בזה באריכות במעין גנים בני יששכר על חנוכה, דרכי אמונה, ועוד), ובעל כרחין, כל פרשת הטהרה תלוי באמונה, ודו"ק.

הטבילה במקוה – כניסה למקום טהור בעולם

ק בכדי להאיר הדברים, עלינו לבאר, דבאמת מי שרוצה לשוב בתשובה, מקודם יש לו לנתק את עצמו מנגעי טומאתו בכדי ליכנס לטהרה. והוא מפעולת המקוה, שהוא מכניס את עצמו למקום שהוא כולו טהור, ועל ידי זה יכול

האדם להתחיל לתקן מעשיו, דעיין מה שביאר בזה כ"ק אדמו"ר ממונקאטש שליט"א (תורה חג הסוכות אושפיזא דמשה תשמ"ג), וז"ל:

תנן (כלים פי"ז מי"ג), כל שצים טהור, על פי מה שדרשו חז"ל (סנהדרין דף ק"ט ע"א), על הפסוק (בראשית ו' כ"ב), מכל אשר בחרצה מתו – ולא דגים שצים, כי רק היצשה נתקלקל בדור המבול, אבל הים נשאר בתיקונו כצרייתא הראשונה, ויל פי זה יבואר בפשטות הטעם ש'כל שצים טהור', כי מה שצים לא נפגמו אלא נשארו בתיקונם כצראשונה.

וכן הוא ענין הטהרה במקוה – שטבילה ענינה יליאה מיצשה מקום הנשחת בדור המבול, וכניסה לפוס שעה למקוה – מקום טהור שמעולם לא נשחת ועדיין הוא כהויתו וצרייתו הראשונה. ועל ידי שיהיה כל גופו עולה במים, היינו שיהא כולו במקום טהור, נעשה כצריה חדשה טהורה. וזוה נוכל לפרש מה שנמשל בצנזאת ישעיה (י"א ט'), כי מלאה הארץ דעה את ה' כמים ליס מכסים, דזהיות דעת זה סדר טהרות, כשתתפשט הדעת בכל העולם יהיה העולם כולו כים. וכל שצים טהור, כנ"ל.